

บทคัดย่อ

แหล่งโบราณคดีนาตาสุข

แหล่งโบราณคดีนาตาสุข หรือหนองกอก ตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านคลองน้ำใส ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

จากการสำรวจบริเวณแหล่งโบราณคดีนาตาสุขนี้ พบร่องรอยหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญบริเวณผิวดิน จนนำไปสู่การขุดค้นอย่างเป็นระบบ ในปี พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง การศึกษาพัฒนาการของชุมชนโบราณในวัฒนธรรมเขมร บริเวณรอบปราสาทเขาน้อย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ผลจากการศึกษาแหล่งโบราณคดีนาตาสุขนี้ ถึงแม้จะไม่พบชั้นวัฒนธรรมที่ร่วมสมัยกับตัวปราสาทเขาน้อยและจารึกเขาน้อย ซึ่งมีอายุเก่าถึงพุทธศตวรรษที่ 12 ที่อยู่ห่างจากแหล่งโบราณคดีนาตาสุข เพียง 2 กิโลเมตร แต่ก็พบหลักฐานว่าชุมชนในบริเวณแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ เริ่มมีการเข้ามาใช้พื้นที่แรกเริ่ม ตั้งแต่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 15 ซึ่งเป็นระยะที่ 1 ของการใช้พื้นที่ และในช่วงระยะที่ 2 อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16-18 ก่อนที่จะทิ้งร้างไป ทำให้สันนิษฐานได้ว่า น่าจะมีชุมชนมาตั้งถิ่นฐานบริเวณแหล่งโบราณคดีนาตาสุข หลังจากที่มีการสร้างตัวปราสาทเขาน้อยมาแล้ว

Abstract

Natasuk Archaeological site

The Natasuk archaeological site, also known as Nongkok, is located in village no.6 Ban Klong Nam Sai, Klong Nam Sai sub-district, Aranyaprathet district, Sa Kaeo province.

According to recent exploration, traces of significant archaeological evidence were found in the surface layer, which later resulted in the systematic excavation in 2010 as a part of the research of the Cultural development of the Khmer communities surrounding Prasat Khao Noi, Aranyaprathet district, Sa Kaeo province.

Though the cultural layer found in this study is un-coeval with Prasat Khao Noi and Khao Noi inscriptions which were found approximately two kilometres away from the site and whose age can be traced back to around the twelfth Buddhist era, the excavated evidence show that the communities of the site started using the land during the fifth Buddhist era, which is the first phase of the land use, to sixteenth to eighteenth Buddhist era, the second phase, before leaving. Therefore it can be assumed that there might have been communities using the site of Natasuk after the construction of Prasat Khao Noi.

แหล่งโบราณคดีนาตาสุข

วีณา มุลมงคล*

Weena Moolmongkol

จังหวัดสระแก้วเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกของประเทศไทย ที่พบร่องรอยหลักฐานทางวัฒนธรรมเขมรโบราณเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ติดกับประเทศกัมพูชา (เขมร) โดยได้พบหลักฐานทั้ง สถาปัตยกรรม (ปราสาทหิน) ประติมากรรม บาราย และร่องรอยของชุมชนโบราณ รวมทั้ง จารึก มาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 จนถึงพุทธศตวรรษที่ 18

ในบรรดาปราสาทเขมรที่พบในเขตจังหวัดสระแก้ว ที่มีอายุเก่าถึง พุทธศตวรรษที่ 12 คือ ปราสาทเขาน้อย เป็นปราสาทหินที่ตั้งอยู่บนยอดเขาน้อย เขตหมู่ที่ 1 ตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่ละติจูด 13 องศา 34 ลิปดาเหนือ ลองติจูด 102 องศา 32 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจาก อำเภออรัญประเทศไปทางทิศใต้ 12 กิโลเมตร และห่างจากชายแดนไทย-กัมพูชา เพียง 2 กิโลเมตร และการสร้างศาสนสถานบนยอดเขา ก็ยังเป็นคติความเชื่อเกี่ยวกับจักรวาล ศูนย์กลางของโลก จึงถือว่าปราสาทเขาน้อย แห่งนี้มีความน่าสนใจยิ่ง

นอกจากปราสาทเขาน้อยที่มีความสำคัญอย่างมากแล้ว ตัวจารึกเขาน้อย (ปจ.16 อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤตและเขมร ระบุพุทธศักราช 1180)

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี

ก็ยิ่งถือว่ามีความสำคัญมากด้วยเช่นกัน เนื่องจากเป็นจารึกที่ระบุดักราชที่เก่าที่สุดในประเทศไทย และในคำจารึกยังได้กล่าวถึง อาณาจักรเขยษฐปุระ (Jyesthapura) ซึ่งน่าจะมีความสำคัญต่อปราสาทเขาน้อย และบริเวณในแถบนี้

การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับปราสาทเขาน้อย จะมุ่งเน้นไปที่สถาปัตยกรรม คือตัวปราสาทเขาน้อย และจารึกเขาน้อย แต่ยังไม่เคยมีการศึกษาชุมชนโบราณบริเวณรอบเขาน้อยอย่างจริงจัง จากชั้นวัฒนธรรมทางโบราณคดี ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การศึกษาชุมชนโบราณรอบปราสาทเขาน้อย จะทำให้เห็นถึงพัฒนาการของชุมชนโบราณในบริเวณนี้ และแหล่งโบราณคดีนาตาสุขนี้ ก็เป็นอีกหนึ่งแหล่งที่ผู้ศึกษาได้เลือกใช้เก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ด้วย

ที่ตั้ง

แหล่งโบราณคดีนาตาสุข หรือหนองกอก ตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านคลองน้ำใส ตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่ละติจูด $13^{\circ} 34.968$ N ลองติจูด $102^{\circ} 33.567$ E หรือพิกัด UTM E234048.00 N1504512.00 แผนที่ทหารลำดับชุดที่ L7018 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ระวัง 5536 III มาตรฐาน 1 : 50,000 ห่างจากปราสาทเขาน้อยไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 2 กิโลเมตรเศษ

การสำรวจทางโบราณคดี

สภาพแหล่งโบราณคดีนาตาสุข มีเนื้อที่ประมาณ 7 ไร่ ปัจจุบันพื้นที่ของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็นส่วนมะละกอ ไร่นา และมีการปลูกต้นยูคาลิปตัส สภาพพื้นที่เป็นที่ดอน มีการตัดถนนลูกรัง (ถนนบ้านน้อยจารย์จู้) ผ่านตรงกลางของแหล่ง และบางส่วนของแหล่งได้มีการตักหน้าดินไปขาย ลึกประมาณ

1.30 เมตร ในบริเวณแหล่ง มีสระน้ำโบราณ 2 สระ และพบคันดินสี่เหลี่ยม ผืนผ้าขนาดใหญ่ อยู่ทางด้านทิศเหนือของแหล่ง ตรงบริเวณทิศตะวันออกเฉียงเหนือของคันดินนี้ มีหนองน้ำเก่า จากการสัมภาษณ์นายบุญถึง เกตุสุข กล่าวว่ น้ำจากหนองน้ำแห่งนี้จะไหลลงไปทางด้านทิศตะวันออก คือ บ้านโคกสะแบง บ้านหนองเอียน ไปออกพระตะบอง ศรีโสภณ ในประเทศกัมพูชา และยังพบว่า มีแนวคันดินมุมตะวันตกเฉียงใต้ผ่านหนองแคน (สระน้ำโบราณ) มุ่งหน้าไปยังเขาน้อย ส่วนทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือห่างจากห้วยแฝกประมาณ 300-400 เมตร

หลักฐานที่พบ ได้แก่ เศษภาชนะดินเผา ประเภทเนื้อดิน และเนื้อแกร่ง (เครื่องถ้วยเขมร เต่าบุรีรัมย์ เครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์ซ่งภาคใต้) แท่นหินบด หินบด คันฉ่องสำริด ชันสำริด กำไลสำริด ลูกกระพรวนสำริด ชิ้นส่วนสำริด ห่วงสำริด ก้อนตะกั่ว และชิ้นส่วนกระดิ่งสำริด เป็นต้น

ภาพที่ 1 คันดินโบราณ ตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ตรงไปทางเขาน้อย

ภาพที่ 2 เศษเครื่องถ้วยเขมร เต่าบุรีรัมย์ หลายประเภท เจ้าของนาได้เก็บมารวมไว้บนคันนา

ภาพที่ 3 แท่นหินบด หินบด กระปุก ฐานไหเต่าช้าง คันฉ่องสำริด ชิ้นส่วนไห ? เป็นรูปหัวช้าง
อยู่ในการครอบครองของ นายประสิทธิ์ นางบานเย็น เสน่ห์ท่า

แผนที่ที่ 1 แหล่งโบราณคดีนาคาสุข

แผนที่ที่ทหารลำดับชุดที่ L7018 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ระหว่าง 5536 III มาตรฐาน 1 : 50,000

การขุดค้นทางโบราณคดี

การขุดค้นบริเวณแหล่งโบราณคดีนาตาสุข เมื่อปี พ.ศ. 2553 จำนวน 1 หลุม ขนาด 3x3 เมตร โดยได้ทำการวางผังหลุมด้วยการใช้กล้องส่องระดับอาศัยจุดตายตัว (fixed point) ที่เสาป้ายชื่อขอบสระ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหลุมขุดค้น กำหนด จุด fixed point คือ 0.00 cm.dt. โดยแบ่งหลุมขุดค้นตามแนวแกนหลัก (Base Line) คือ ทิศเหนือ-ทิศใต้, ทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก ออกเป็น 4 กริด (Grid System) ขนาดกริดละ 1.50 เมตร กำหนดเป็น NEQ, SEQ, NWQ และ SWQ เพื่อสะดวกในการขุดค้นและเก็บข้อมูล ซึ่งผลจากการขุดค้นสามารถแบ่งลักษณะชั้นดินได้ 5 ชั้น ดังนี้

ชั้นดินที่ 1 ชั้นดินนี้อยู่ในระดับ 0-74 cm.dt. โบราณวัตถุที่พบมีจำนวนมาก เศษภาชนะบางชิ้นยังสามารถต่อกันได้ ซึ่งพบเศษภาชนะดินเผาทั้งประเภทเนื้อดิน และเนื้อแกร่ง (เครื่องถ้วยเขมร เต่าบุรุษย์ เต่าพนมกุเลน) และตะกรัน จากโบราณวัตถุที่พบในชั้นนี้สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นชั้นวัฒนธรรมท้ายสุดของการใช้พื้นที่

ชั้นดินที่ 2 ชั้นดินนี้อยู่ในระดับ 74-126 cm.dt. โบราณวัตถุที่พบมีจำนวนมากกว่าชั้นดินอื่นๆ เศษภาชนะบางชิ้นยังต่อกันได้อีกด้วย ซึ่งเศษภาชนะดินเผาที่พบ มีทั้งประเภทเนื้อดิน และเนื้อแกร่ง (เครื่องถ้วยเขมร เต่าบุรุษย์ เต่าพนมกุเลน และเครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์ซ่งภาคใต้), ใบมีดเหล็ก, ตะกรัน และได้นำตัวอย่างก้อนดินเผาไฟไปส่งเพื่อกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีเรืองแสงความร้อน (TL) ของภาควิชาวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการกำหนดอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16

ชั้นดินที่ 3 ชั้นดินนี้อยู่ในระดับ 126-146 cm.dt. ในชั้นดินนี้ปรากฏว่าพบเศษภาชนะดินเผาจำนวนมากที่ขึ้น มีทั้งประเภทเนื้อดิน และเนื้อแกร่ง (เครื่องถ้วยเขมร เต่าบุรีรัมย์) และได้มีการนำตัวอย่างก้อนดินเผาไฟไปส่งเพื่อกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีเรืองแสงความร้อน (TL) ของภาควิชาวิทยาศาสตร์พื้นพิภพมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการกำหนดอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 15 ส่วนตัวอย่างถ่านนำไปกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีเรดิโอคาร์บอน (C14) ที่สถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ 3 ตัวอย่าง (แต่ใช้ได้เพียง 1 ตัวอย่าง) ผลการกำหนดอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 7 ซึ่งค่ามีความคลาดเคลื่อนถึง ± 70 ดังนั้นจึงไม่ได้ใช้ผลการกำหนดอายุของตัวอย่างนี้

ชั้นดินที่ 4 ชั้นดินนี้อยู่ในระดับ 146-180 cm.dt. ปริมาณเศษภาชนะดินเผาที่พบ ปรากฏว่าพบเพียงไม่กี่ชิ้น มีทั้งประเภทเนื้อดิน และเนื้อแกร่ง (เครื่องถ้วยเขมร เต่าบุรีรัมย์) และยังพบเศษเปลือกหอยด้วย

ชั้นดินที่ 5 ชั้นดินนี้อยู่ในระดับ 180-200 cm.dt. เป็นชั้นดินธรรมชาติ ไม่มีร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์แล้ว

แผนผังที่ 1 ชั้นดินของแหล่งโบราณคดีนาตาสุข

แผนผังที่ 2 ชั้นดินของแหล่งโบราณคดีนาตาสุข

การลำดับชั้นทางวัฒนธรรมและอายุสมัย

ลำดับชั้นวัฒนธรรม	ชั้นดินสมมติ	ระดับความลึก (cm.dt.)	หลักฐานทางโบราณคดี	อายุสมัย	
1	ช่วงระยะที่ 1	4-2	126-180 cm.dt.	เครื่องถ้วยเขมร (เตาบุรีรัมย์)	พุทธศตวรรษที่ 15
	ช่วงระยะที่ 2	2-1	0-126 cm.dt.	เครื่องถ้วยเขมร (เตาบุรีรัมย์, เตาพนมกุเลน) และเครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์ซ่งภาคใต้	พุทธศตวรรษที่ 16-18

ตารางที่ 1 การจัดชั้นวัฒนธรรมและอายุสมัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบโบราณวัตถุที่ได้จากการขุดค้น คือ เครื่องถ้วยเขมร เตาบุรีรัมย์ เตาพนมกุเลน และเครื่องถ้วยจีน การกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์ และประกอบกับการศึกษาชั้นดิน จึงสามารถกำหนดอายุแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ได้ว่าการอยู่อาศัยเพียง 1 ชั้นวัฒนธรรม มีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 15-18 แต่แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงระยะที่ 1 พุทธศตวรรษที่ 15 พบเครื่องถ้วยเขมร เตาบุรีรัมย์ แต่ไม่พบเครื่องถ้วยพนมกุเลน และเครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์ซ่งภาคใต้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์ที่ได้จากตัวอย่างก่อนดินเผา ในชั้นดินที่ 3 ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 15 เช่นเดียวกัน

ช่วงระยะที่ 2 พุทธศตวรรษที่ 16-18 พบเครื่องถ้วยเขมร เตาบุรีรัมย์ เตาพนมกุเลน และเครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์ซ่งภาคใต้ ซึ่งมีความสอดคล้อง

กับผลการกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์ที่ได้จากตัวอย่างก้อนดินเผา ในชั้นดินที่ 2 ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16 เช่นเดียวกัน และยังพบว่า หลังพุทธศตวรรษที่ 16 นี้ ยังมีการใช้พื้นที่ต่อเนื่องจนไปถึงพุทธศตวรรษที่ 18 ดังพบเครื่องถ้วยที่กล่าวมาเบื้องต้นแล้ว ซึ่งน่าจะเป็นช่วงสุดท้ายของการใช้พื้นที่

การศึกษาโบราณวัตถุประเภทต่าง ๆ

หลักฐานประเภทดินเผา

โดยพบว่าในแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ ได้พบหลักฐานประเภทดินเผา คือ เศษภาชนะดินเผาเป็นจำนวนมากที่สุด มีทั้งประเภทเนื้อดิน (earthen ware) และเนื้อแกร่ง (stone ware) ในการขุดค้นครั้งนี้ ถึงแม้ว่าจะไม่พบหลักฐานชิ้นสำคัญมากนัก แต่หลักฐานจากเศษภาชนะดินเผา ประเภทเนื้อดิน ทำให้ได้หลักฐานใหม่เกี่ยวกับรูปแบบภาชนะดินเผา ประเภทเนื้อดินในวัฒนธรรมเขมร ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบปริมาณของเศษภาชนะดินเผา ประเภทเนื้อดิน ปรากฏว่ามีมากกว่าประเภทเนื้อแกร่ง และพบในลักษณะไม่สมบูรณ์ และบางชิ้นก็สามารถต่อกันได้ แต่ก็ไม่ได้เต็มใบ

นอกจากเศษภาชนะดินเผาแล้ว ก็พบถ้วยดินเผาในสภาพไม่สมบูรณ์จำนวน 1 ชิ้น และก้อนดินเผาไฟอีกจำนวนหนึ่ง

1. เศษภาชนะดินเผา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 เศษภาชนะดินเผา ประเภทเนื้อดิน

จากการขุดค้นที่แหล่งโบราณคดีนาตาสุขนี้ พบว่า เศษภาชนะดินเผา มีทั้งประเภทเนื้อหนาและเนื้อบาง แต่จะพบเนื้อลักษณะบางมากกว่า ส่วนเนื้อดินที่ใช้ในการผลิตภาชนะน่าจะนำดินในท้องถิ่นมาใช้เพราะพบว่ามีเม็ดกรวดเม็ดแลงผสมในเนื้อของภาชนะด้วย การขึ้นรูปภาชนะเป็น

การขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน

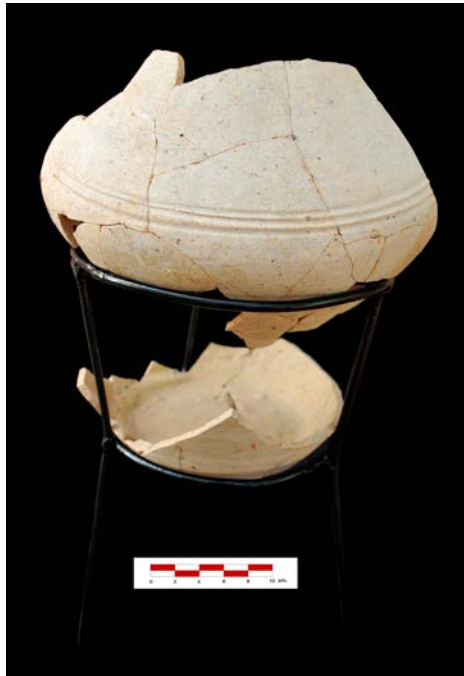
ภาพที่ 4 ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผา ประเภทเนื้อดิน

การจัดจำแนกลดตาย พบว่ามีการทำน้ำดินเกือบทุกชั้น บางชั้นน้ำดินได้หลุดลอกออก แต่ก็ยังหลงเหลือให้เห็น สีน้ำดินแบ่งออกได้ 5 สี คือ สีขาวนวล สีเหลืองอ่อน สีส้มอ่อน สีเทา และสีน้ำตาล ปรากฏว่ามีการทำด้วยน้ำดินสีขาวนวลมากที่สุด

การตกแต่งผิว แบบผิวเรียบไม่มีลาย ลายขูดขีด ลายขูดขีดผสมลายกดประทับ ซึ่งการตกแต่งผิวทั้ง 3 แบบนี้ ปรากฏว่าโดยมากการตกแต่งผิวเศษภาชนะมักจะเป็ผิวเรียบมากกว่าการตกแต่งผิวด้วยลายขูดขีด และลายขูดขีดผสมลายกดประทับ นอกจากนี้ยังมีลักษณะของเศษภาชนะดินเผาที่มีร่องรอยโดนไฟ ด้านนอก และด้านใน อีกจำนวนเล็กน้อย ซึ่งสันนิษฐานว่า น่าจะเกิดจากกระบวนการผลิตภาชนะดินเผาที่เป็นไปได้

การจำแนกรูปแบบภาชนะ การศึกษารูปแบบของเศษภาชนะดินเผาที่ขุดพบทั้งหมด แทบจะไม่สามารถจำแนกได้ เนื่องจากพบในลักษณะไม่สมบูรณ์ และชิ้นไม่ใหญ่นักจึงยากแก่การศึกษารูปแบบได้ ซึ่งจะสามารถศึกษาจากลักษณะของปากและก้นภาชนะสามารถแบ่งจำแนกรูปแบบได้ดังนี้ ถ้วยดินเผา อ่าง หม้อหรือไห และคนโท

จากการขุดค้นได้พบภาชนะดินเผา ลักษณะไม่สมบูรณ์สามารถต่อกันได้แต่ไม่เต็มใบ ทำลายขูดขีดที่บริเวณลำตัวช่วงบน 3 ชั้น เนื้อดินออกสีส้มนวล ด้านนอกเคลือบสีขาว ซึ่งสันนิษฐานน่าจะเป็นภาชนะดินเผาประเภทคนโท

ภาพที่ 5 ภาชนะดินเผา ประเภทคนโท

และยังได้พบชิ้นส่วนไหล่ภาชนะดินเผา ทำลายกดประทับ เนื้อดินออกสีน้ำตาลแดง ข้างนอกทาน้ำดินสีเทาดำ และน่าจะทาด้วยน้ำเคลือบสีน้ำตาล แต่ได้หลุดลอกออก สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นชิ้นส่วนของไหหรือคนโท เครื่องถ้วยเขมร เต้าพนมกุเลน

ภาพที่ 6 ชิ้นส่วนไหล่ภาชนะดินเผา เครื่องถ้วยเขมร เต้าพนมกุเลน

1.2 เศษภาชนะดินเผา ประเภทเนื้อแกร่ง

ในการศึกษาเศษภาชนะดินเผา ประเภทเนื้อแกร่ง ที่ได้จากการขุดค้นครั้งนี้ ได้ปรึกษา ดร. ปรีวรต ธรรมปรีชากร ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องถ้วย พิพิธภัณฑ์สถานเครื่องถ้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และคุณณัฐภัทร จันทวิช ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องถ้วย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครอีกด้วย โดยแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทตามแหล่ง

เตาที่ผลิต¹ ดังนี้

1. เครื่องถ้วยเขมร เตาบูรีรัมย์

จากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีนาตาสุขได้พบเครื่องถ้วยเขมร เตาบูรีรัมย์ รวมทั้งสิ้น 1 กิโลกรัมเศษ ซึ่งเครื่องถ้วยเขมร เตาบูรีรัมย์นี้ ยังแสดงให้เห็นถึงการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนอื่นที่อยู่ห่างไกลออกไป

การศึกษารูปแบบของเศษภาชนะดินเผาที่ขุดพบทั้งหมด สามารถจำแนก ได้ดังนี้ ชาม ตลับ โถ ไห

ภาพที่ 7 รูปแบบสันนิษฐาน ชาม เคลือบสีเขียว เครื่องถ้วยเขมร เตาบูรีรัมย์

ที่มา : DAWN ROONEY, *KHMER CERAMICS*. Oxford University Press, Oxford New York. Singapore 1984, 142.

¹ เครื่องถ้วยเขมร เตาบูรีรัมย์ กับเตापพนมกุเลน แบ่งตามลักษณะดังนี้ คือ รูปทรง เนื้อดิน การเคลือบ เตา วิธีการจัดวาง (ศึกษาเพิ่มเติม ใน ปรีวรรต ธรรมปรีชากร, พัฒนาการของเครื่องถ้วยเขมรสมัยเมืองพระนคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ภาควิชาโบราณคดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.)

ภาพที่ 8 รูปแบบสันนิษฐาน ตลับ เคลือบสีเขียว เครื่องถ้วยเขมร เต่าบุรีรัมย์
ที่มา: กรมศิลปากร, โครงการสำรวจแหล่งโบราณคดี, เซรามิคส์ในประเทศไทย ชุดที่ 4 : เต่าบ้านกรวด
บุรีรัมย์, 2532, 67.

ภาพที่ 9 รูปแบบสันนิษฐาน โถ เคลือบสีน้ำตาล เครื่องถ้วยเขมร เต่าบุรีรัมย์
ที่มา: กรมศิลปากร, โครงการสำรวจแหล่งโบราณคดี, เซรามิคส์ในประเทศไทย ชุดที่ 4 : เต่าบ้านกรวด
บุรีรัมย์, 2532, 22.

ภาพที่ 10 รูปแบบสันนิษฐาน ไห เคลือบสีน้ำตาล เครื่องถ้วยเขมร เต่าบุรีรัมย์

ที่มา : DAWN ROONEY, *KHMER CERAMICS*, Oxford University Press, Oxford New York. Singapore 1984, 147.

2. เครื่องถ้วยเขมร เต่าพนมกุเลน

เครื่องถ้วยเขมร เต่าพนมกุเลน เป็นเครื่องถ้วยสมัยเมืองพระนครที่มีแหล่งผลิตอยู่ในประเทศกัมพูชา คือกลุ่มเต่าพนมกุเลน ซึ่งตั้งอยู่ใกล้เทือกเขาพนมกุเลน ประกอบด้วย เต่าตานี เต่าอันลองทม เต่าซาร์เซย์ เต่าคาร์นาโป (Khnar Po) และเต่าบากอง (Bang Kong) ในจังหวัดเสียมราฐ รวมถึงเต่าอื่นๆ ที่ยังไม่มีการค้นพบ แต่มีลักษณะของผลิตภัณฑ์เหมือนของกลุ่มเต่าพนมกุเลนที่มีการค้นพบแล้ว ซึ่งได้มีการขุดค้นทางโบราณคดี เมื่อปี พ.ศ. 2539-2550 โดยนักโบราณคดีชาวกัมพูชา และชาวญี่ปุ่น²

² ปวีรรต ธรรมปริชากร, พัฒนาการของเครื่องถ้วยเขมรสมัยเมืองพระนคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ภาควิชาโบราณคดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552, ง - 8.

การศึกษาารูปแบบของเศษภาชนะดินเผาที่ขุดพบทั้งหมด สามารถแบ่งรูปแบบได้ดังนี้ ตลับ และชิ้นส่วนฝาโอ

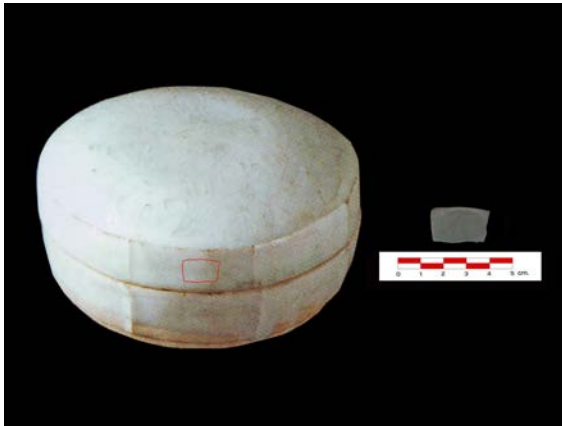
ภาพที่ 11 รูปแบบสันนิษฐาน ตลับ เคลือบสีเขียวอมเหลือง เครื่องถ้วยเขมร เตापนมกุลเลน
ที่มา : เครื่องปั้นดินเผา คลังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (สำนักพิมพ์สมาพันธ์ : กรุงเทพฯ, 2552),
101.

และยังขุดพบชิ้นส่วนฝาโอ ทำลายกดประทับกสิบบัว เนื้อดิน
สีเทา เคลือบสีเขียว ลักษณะไม่สมบูรณ์ พบเพียงครึ่งซีก สันนิษฐานว่าน่าจะ
เป็นชิ้นส่วนฝาโอ เครื่องถ้วยเขมร เตापนมกุลเลน

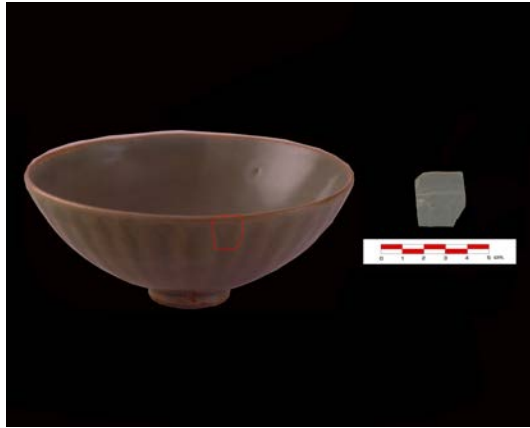
ลายเส้นที่ 1 ชั้นส่วนฝาโถ ถ้วยเขมร เต่าพนมกุเลน

3. เครื่องถ้วยจีน จากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีนาตาสุข ได้พบเครื่องถ้วยจีน เพียง 3 ชิ้น (ปากกับลำตัว) จัดอยู่ในเครื่องถ้วยจีนแบบชิงไป่ สมัยราชวงศ์ซ่งภาคใต้ อายุราวพุทธศตวรรษที่ 17-18 ซึ่งเครื่องถ้วยจีนยังสามารถช่วยในการกำหนดอายุเชิงเปรียบเทียบได้อีกด้วย

ภาพที่ 12 รูปแบบสันนิษฐาน ดลับ เคลือบสีขาว เครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์ซ่งภาคใต้ อายุราวพุทธศตวรรษที่ 17-18

ที่มา : เครื่องปั้นดินเผา คลังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมานพันธ์, 2552), 132.

ภาพที่ 13 รูปแบบสันนิษฐาน ขามปากผาย ลายกลีบบัว เครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์ซ่งภาคใต้ อายุราว พุทธศตวรรษที่ 17-18
ที่มา : ปรีวรรต ธรรมาปริชากร

2. ถ้วยดินเผา

จากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีนาตาสุข ได้พบถ้วยดินเผา จำนวน 1 ชิ้น มีลักษณะเป็นถ้วยทรงกระบอก อยู่ในสภาพไม่สมบูรณ์ ทำจากดินเผา เนื้อค่อนข้างแกร่ง ผสมกับเม็ดแลงก้อนกลมๆ ขนาดใหญ่ปะปนในเนื้อดิน ข้างนอกมีการขีดมัน ทำกันเป็นจีบ ด้านในมีรอยคราบสีขาวติดอยู่ ซึ่งน่าจะ เป็นรอยการโดนไฟ เพื่อทำกิจกรรมบางอย่าง ?

ถ้วยดินเผาที่มีลักษณะนี้ยังเคยพบที่แหล่งโบราณคดีหนองไผ่ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นแหล่งโบราณคดีใกล้เคียงกับ แหล่งโบราณคดีนาตาสุข

ภาพที่ 14 ถ้วยดินเผา

3. ก้อนดินเผาไฟ (Fired Chunk)

จากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีนาตาสุข พบว่าก้อนดินเผาไฟ มีลักษณะเป็นก้อนแข็งมีเม็ดกรวดเม็ดแสงผสมอยู่ ออกสีส้มๆ แดงๆ แสดงให้เห็นว่า เคยมีกิจกรรมเกี่ยวกับไฟในหลุมขุดค้น เช่นอาจจะทำอาหาร เพราะ ว่า บางชั้นดินจะพบร่วมกับเศษถ่าน และเศษภาชนะดินเผา

หลักฐานประเภทโลหะ (Metal Objects)

จากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีนาตาสุข พบหลักฐานประเภทโลหะ คือ ตะกรัน 2 ก้อน และใบมีดเหล็กอีก 1 ชิ้น ดังนี้

ตะกรัน (Slag)

จากการขุดค้นได้พบร่องรอยหลักฐานของกิจกรรมถลุงโลหะ แต่จากจำนวนที่พบเพียง 2 ก้อน จึงไม่อาจจะยืนยันได้ว่า แหล่งโบราณคดีนาตาสุข เป็นแหล่งถลุงโลหะได้ เพราะเนื่องจากเจอในปริมาณน้อยมาก จึงสันนิษฐานว่า คนโบราณอาจจะเอาตะกรันมาจากที่อื่นก็เป็นไปได้

ใบมีดเหล็ก

จากการขุดค้นได้พบใบมีดเหล็ก จำนวน 1 ชิ้น มีขนาด ความยาว 20 เซนติเมตร กว้าง 2.8 เซนติเมตร และหนา 1.3 เซนติเมตร ลักษณะเป็นสนิม และได้ทำการอนุรักษ์แล้ว

ใบมีดเหล็กนี้ สันนิษฐานว่าน่าจะไว้ใช้ในครัวเรือน ได้มีการค้นพบในแหล่งโบราณคดีอื่นๆ ที่มีลักษณะเช่นนี้ เช่น ที่แหล่งโบราณคดีดงละคร จังหวัดนครนายก³ แหล่งโบราณสถานสระมรกต จังหวัดปราจีนบุรี และแหล่งโบราณคดีภูมิสนาย ประเทศกัมพูชา⁴ เป็นต้น

ภาพที่ 15 ใบมีดเหล็ก ก่อนการอนุรักษ์ และหลังการอนุรักษ์

³ กรมศิลปากร, กองโบราณคดี, รายงานการขุดค้นและขุดแต่งเมืองดงละคร อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก (บริษัทสำนักพิมพ์สมพันธ์ จำกัด, 2536), 58.

⁴ Yoshinori Yasuda, Chuch Phoeum, **Preliminary Report for the Excavation in Phum Snay 2007**, International Research Center for Japanese Studies, March 2008, 6.

หลักฐานประเภทเปลือกหอย (Shells)

จากการขุดค้นพบเศษเปลือกหอย (ฝาเดียว) เพียง 60 กรัม มีทั้งลักษณะสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ จากการปรึกษา รศ. ดร. ดวงเดือน ไกรลาศ ภาควิชาวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ หอยโข่ง (*Pila ampullacea*) หอยขม (*Filopaludina*) ซึ่งจัดเป็นหอยน้ำจืด ส่วนหอยทาก (*Land snail*) เป็นหอยอยู่บนบก และยังพบร่วมกับก้อนดินเผาไฟ เศษภาชนะดินเผา และเศษถ่าน ทำให้สันนิษฐานว่า มนุษย์ในสมัยโบราณได้กินเป็นอาหาร

สรุป

จากการศึกษาพบว่า แหล่งโบราณคดีนาตาสุขนี้มีการอยู่อาศัยเพียง 1 ชั้นวัฒนธรรม แต่แบ่งออกเป็น 2 ช่วงสมัย คือ ช่วงแรก อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 15 โดยพบหลักฐานประเภทเครื่องถ้วยเขมร เตาบุรี้รัมย์ และเครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์ซ่งภาคใต้ ส่วนช่วงระยะสุดท้ายคือ พุทธศตวรรษที่ 16-18 ได้พบหลักฐานประเภทเครื่องถ้วยเขมร เตาบุรี้รัมย์ เตาพนมกุเลน และเครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์ซ่งภาคใต้ ส่วนการสิ้นสุดของแหล่งโบราณคดีนาตาสุขนี้ แม้น้ำดินดำบนได้ถูกตักขายน้ำดินไปก่อนหน้าที่จะทำการศึกษา จึงไม่สามารถบอกได้ว่าแหล่งโบราณคดีแห่งนี้สิ้นสุดลงเมื่อใด แต่หลักฐานจากการสำรวจบนผิวดิน ทำให้สันนิษฐานได้ว่า สิ้นสุดลงในพุทธศตวรรษที่ 18 เนื่องจากพบเครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์ซ่งภาคใต้ และชั้นดินชั้นสุดท้ายของหลุมขุดค้นก็พบเครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์ซ่งภาคใต้ด้วยเช่นกัน และผู้ศึกษาสันนิษฐานว่าอาจมีปัจจัยจากที่สมัยเมืองพระนครของอาณาจักรเขมรโบราณเสื่อมอำนาจลง จึงทำให้ชุมชนแห่งนี้ทิ้งร้างไปก็เป็นไปได้

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร, กองโบราณคดี, รายงานการขุดค้นและขุดแต่งเมืองดงละคร อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก (บริษัทสำนักพิมพ์สมพันธ์ จำกัด, 2536).

กรมศิลปากร, โครงการสำรวจแหล่งโบราณคดี, เซรามิคสีในประเทศไทย
ชุดที่ 4 : เตาบ้านกรวด บุรีรัมย์, 2532.

กรมศิลปากร, โบราณคดีวิเคราะห์ 2 : เครื่องถ้วยบุรีรัมย์และเครื่องถ้วยสุโขทัย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบี๋ย, 2539).

กรมศิลปากร, ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการกรม,
เครื่องถ้วยสมัยลพบุรีจากแหล่งเตาเผาบุรีรัมย์, ธ.ค. 2532.

กรมศิลปากร, ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์, เครื่องถ้วยจากแหล่งเตาเผา
จังหวัดบุรีรัมย์, 2532.

ปวิรรต ธรรมปรีชากร, พัฒนาการของเครื่องถ้วยเขมรสมัยเมืองพระนคร,
วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัย
ประวัติศาสตร์ ภาควิชาโบราณคดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 2552.

ปวิรรต ธรรมปรีชากร, สว่าง เลิศฤทธิ์ และกฤษฎา พิณศรี, ศิลปะเครื่องถ้วย
ในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : บริษัท โอสถสภา จำกัด, พิมพ์ครั้งที่
2 ฉบับร่วมเฉลิมฉลองปีกาญจนาภิเษก ธันวาคม 2539).

ผาสุข อินทรารุท, ดรรชนีภาชนะดินเผาสมัยทวารวดี, ภาควิชาโบราณคดี
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2528.

ยุพดี บุญทริกมาศ, การศึกษาไหเท่าช้างในประเทศไทย, สารนิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี) คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- DAWN ROONEY, **KHMER CERAMICS**. Oxford University Press, Oxford New York. Singapore 1984, 142.
- Jarujin Nabhitabhata, **Checklist of Mollusca Fauna in Thailand**, Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, Bangkok : Thailand, 2009.
- Yoshinori Yasuda, Chuch Phoeurn, **Preliminary Report for the Excavation in Phum Snay 2007**, International Research Center for Japanese Studies, March 2008.